

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 13. septembra 1876.

O b s e g: Ali je le švindelj, kar Wiliam Ossenkop gospodarjem obeta, ali pa resnica, naj sami sadjerejci razsodijo! — Naj tudi jaz eno rečem o osuševanju Ljubljanskega močvirja. — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dalje.) — Gospodarska skušnja. — Postava in službeno navodilo za c. k. žandarstvo v našem cesarstvu. (Kon.) — Slovansko časopisje. — Gnjloba Evrope. — Šege in navade Turkov. — Tri dni na Koroškem. (Dal.) — Sodba večne pravice. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Ali je le švindelj, kar Wiliam Ossenkop gospodarjem obeta, ali pa resnica, naj sami sadjerejci razsodijo!

V razglasu, ki ga je nedavno imenovani gospod iz Dunaja po svetu razposlal pod naslovom: „höchst wichtig und unentbehrlich für Gärtner, Förster, Weinbauer und Blumenliebhaber“ ponuja se jim nov skrivnostni način o množitvi rastlin z dostavkom, da „malo truda prizadeva, pa hitro velik dobiĉek donaa.“

„Na podlagi 24letnih skušnj — pravi Ossenkop — sem iznašel pot, drevje, grmovje in vsakoršno rastlinje tako hitro in v toliki množini pomnoŹiti, da bi ne verjel, kdor sam ni videl. Po moji iznajdbi se dadó jabelka, bruske, češnje, češplje, breskve, oreh, bodeĉe grozdiĉe, ribezelj, trte, gozdna drevesa itd. v prav kratkem času po mladikah, potikaĉah, kljuĉih (Stecklinge) pomnoŹiti. Vrtnarju zdaj ne bo veĉ treba divjakov, da bi jih cepil, kajti že prvo leto si lahko iz mladik (Stecklingen) izredí krepka drevesa z obilnimi koreninami; tudi vinorejcu bo zadostovalo majhno število dobrih trt, da Ź njimi v kratkem času zasadí velik nograd z dobro vkoreninjenim trsjem; kar logar dozda o zareji gozda s semenom ni dosegel v 10 in še veĉ letih, doseŹe po moji iznajdbi v enem letu; nepopisljiv vspeh pa doseŹe cvetlišk vrtnar po moji sistemi. Moje izrejevanje drevja, grmovja, cvetlištva, vinorejstva se po vse opira na natorne postave, — ni je bolj priproste sisteme nemo moje, — pravo Kolombovo jajce je!“

Tako popisuje, povzdiguje in priporoĉa gospod Wiliam Ossenkop na Dunaji svojo iznajdbo, ki jo na drobno razklada v bukvah z 32 podobami, katere se po poštinih nakaznicah dobijo pri njem po 5 gold. (pod adreso: „Eugen Auersperger, Realitätenverkehrs-Anstalt Wien I. Teinfaltstrasse 8“).

Tak oklic smel bi se zvali sleparsko bahaštvo, ako gosp. Ossenkop ne bi se oĉitno skliceval na slavnozrane moŹe, kakor so baron Babo, vodja sadje- in vinoreške šole v Klosterneuburgu, dr. Edv. Fenzel, vodja c. k. botaniškega vrta na Dunaji in baron Suttner, predsednik vrtnarske druŹbe na Dunaji, o katerih trdi, da so mu „najbolja spriĉala“ dali.

Kakor smo v zadnjem listu „Novic“ poroĉali, s je odbor druŹbe kmetijske Kranjske, nanašaje se na ravno navedene oĉitno imenovane firme treh vešĉakov,

naroĉil navedeno Ossenkopovo knjigo, da na drobno izvé, kaj in kako, in da poskusi njegovo ravnanje o množitvi sadnih dreves po mladikah. Źeleti pa je, da si tudi drugi sadje- in vinorejci omislijo to knjigo in poskusijo, kar priporoĉa Ossenkop, da se prepriĉajo: ali je njegova iznajdba res „Kolombovo jajce“ ali pa le „švindel“ sedanjega časa, kajti ne bi bilo prav, ako bi z visocega modrostnega prestola brez vse poskušnje kar naravnost rekli, da vse je le bedarija in sleparija, vsaj sta gospoda Kalan in Kozin tudi dokazala, da se sadno drevje dá po mladikah množiti. Gosp. Ossenkop pa naj nam ne vzame za zlo, ako ostanemo neverni TomaŹi tako dolgo, da se sami ne prepriĉamo o tem, kar je velikanska prekucija vsega sedanjega vrtnarstva, gozdarstva in trtorejstva.

Naj tudi jaz eno rečem o osuševanju Ljubljanskega močvirja. *)

V 35. in 36. listu „Novic“ smo brali pritoŹbe o tem, kako zelo se zanemarja osuševanje Ljubljanskega močvirja. Te pritoŹbe so popolnoma vtemeljene, posebno se pa meni zdi, da je pisalec članka pravo zadel s tem, da se boŹi, da Cornov vodotok ne bo imel zaŹelenega in nameravanega vspeha, ker bo glavno strugo Ljubljanice blatíl in zasipal.

Tedaj bi bilo po mojih mislih glavno skrb obraĉati tudi na strugo Ljubljanice, namreĉ, kako bi se nanošeni pesek, protje in blato iz struge spravljalo, ali z drugimi besedami, kako bi se struga trebila.

„Kako pa je to mogoĉe?“ bo morda kdo vprašal. Prav lahko, ĉloveški um je iznašel mašine, s katerimi se prav lahko in naglo dela marsikaj, kar bi se bilo še pred sto leti nemogoĉe zdelo — vsaj za ĉloveške roke.

*) Čeravno marljivo trebenje nasipov v strugi Ljubljanice ne more veljati za glavno pomoĉ osuševanju našega močvirja, je vendar gotovo to, da poleg drugih sredstev bi se ne bilo smelo to trebenje Ljubljanice nikdar zanemariti in to tem manj, ker se je v prvem zaĉetku osuševanja mahú že rabila trebilnica taka, ki je ni sopar gonil. Zato nismo hoteli prostora odreĉi temu članku, ki kaŹe vsaj dobro voljo, sodelovati pri zdatni kulturi velikanskega zemljišĉa, o katerem se je pred 30 leti prerokovalo, da bode kedaj „Banat“ Kranjski. Kako ubogo malo resnice tiĉi o tem prerokovanji, kaŹe preŹalostni letošnji obraz Ljubljanskega barja. Vred.

Taka mašina je tudi trebilnica (Baggermaschine), s katero se globoke struge rek ne le čistijo, ampak tudi regulirajo tako, da je voda zmiraj in povsod tako globoka, kolikor treba, tedaj nikdar preplitva.

Trebilnica je po potrebi večja ali manjša železna parna ladija z velikanskimi grabljami, mački, svedri itd., ki se zamorejo bolj ali manj globoko spuščati v dno, so v zvezi s parno mašino in po nji gnani rujejo, trgajo in lomijo z velikansko močjo vse, kar zgrabijo, in mečejo v poseben prostor na ladiji, ki tu izruvano robo potem vozi, kamor hoče, in jo tam izsipa na suho ali v vodo, kjer je je treba. Vsak maček vzdigne po več centov na enkrat, in kjer je sam pesek ali blato, tam prav hitro delajo lopate na verigah nabrane in okoli dveh vretenov tekoče, ki to, kar na dnu zajemajo, v posebno trugo stresajo.

Da na ta način silno naglo dela trebilnica, to bo že po tem kratkem in ne več ko površnem popisu vsak razumel. Natančno razkladati in popisovati vse dele te mašine, ni moj nalog, tudi ne mesto za to. Hotel sem le opozoriti dotično komisijo na to mašino, ki bi naglo in zanesljivo trebila strugo Ljubljani in tako zabranila nasipe, ki potem vodo ustavljajo in so vzrok, da se na daljavo več ur napenja, je velika, ter stopa z vsemi dotoki vred iz svoje struge. Dokazano je namreč in nihče menda ne bo več dvomil o tem, da k obilnim povodnjim na Ljubljanskem mahu izdatno pripomore tu pa tam včasih visoko zasuta struga Ljubljani, ki vode naprej ne pusti. Trebilnica bi take jezove, če so iz blata, protja, drevja ali peska in celó iz velikega kamenja, hitro potrgala in tako brž ponižala strugo. Če bi naredila vsako leto po štirikrat, petkrat po Ljubljani pot od Vrhnike do Ljubljane, pa bi bilo popolnoma dovolj; struga Ljubljani bila bi povsod tako globoka, kakor je treba, ker trebilnica že sama najde vsak nasip in se ustavi pri njem, da ga pretrga in pobere.

„Dobra bi taka trebilnica že bila“, slišim zopet ugovarjati, „a je gotovo predraga.“

Na to odgovorjam, da v primeri k škodi, ki se na mahu leto za letom godi, h koristi, ki bi nastala za prebivalce, ako bi bili te grozne nadloge rešeni, ni visoka niti njena cena, niti vzdrževanje in delanje njeno. Za Ljubljano pripravna in za trebitev struge, ki ni skalnata, popolnoma zadostujoča trebilnica bi se dobila za kakih 35 do 40.000 gold. z vso pripravo in vsem orodjem vred. Delo in vzdrževanje bi utegnilo stati po kakih 2500 do 3000 gld. na leto, ker bi namreč, kakor sem omenil, bilo treba jo le kake štir- ali petkrat na leto zakuriti in peljati na delo, ki bi trajalo vsega skup k večjemu po dva meseca na leto. Tedaj bi ne bilo za-njo niti treba posebnega inženirja, niti mašinskih mojstrov, marveč jemali bi se začasno železniški mašinsti in kurjači le za čas dela. Gleštat parno mašino trebilnice zna namreč vsak brž, ki je le količkaj imel ravnati s parnimi kotli in mašinami sploh.

Kakor iz zgoraj omenjenega članka razvidimo, je zdaj za posušenje mahú v hranilnici naloženih okoli 60.000 gold. S temi bi se trebilnica prav lahko napravila in vrh tega še marsikaj družega.

Namen teh kratkih in le površnih vrst je tedaj ta, dotično komisijo in posestnike mahú sploh opozoriti na tako trebilnico, da prevdarjajo, bi bilo li koristno omisliti si jo, in če se je nadjati dovolj izdatne pomoči po nji. Na vsak način pa smem to trditi, da škoda, kolikor je zadane Ljubljano zaradi povodinj, bila bi po taki trebilnici popolnoma odstranjena; za Ljubljano bi trebilnica bila zanesljiv porok, da povodinj ne bo več škodovala mahu, kolikor mu ona zdaj škoduje.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca septembra.

Dne	Leta	
3.	1808.	je veliko kamenja deževalo v Lisi poleg Mladega Boleslava na Českem.
3.	1863.	je bila izgledna čebelna razstava v Karlsruhi na Badenskem.
4.	1559.	se je začela trgati v Burgundu na Francoskem tri tedne pred navadno trgatvo; prav isti dan se je začela trgati tudi leta 1632., 1684. in 1690.
4.	1785.	je prišlo prvih 500 ovac izvirnega Merinoškega plemena iz Španjskega na grajščino Holič na Moravskem.
5.	1819.	je deževalo prst do grahove debelosti v Študah na Moravskem.
5.	1852.	Pri Essendorfu, Winterstetenu in Ulmu na Virtemberškem so se prikazale tolike trume potujočih gosenic, da so na železnicah ovirale vozovlake.
5.	1861.	je umrl slavní sadjerejec dr. Jurij Liegel v Braunau-u na Gornje-Avstrijskem; on je ob svojem času slovel kot prvi znavec kosičjega sadja.
6.	1865.	je bila prva razstava koristnih in škodljivih žužkov v Parizu.
7.	1818.	se je prvič skušal Zugmajerjev plug na polji Vösendorfskem poleg Dunaja pod vodstvom profesorja Jordana z vrlo dobrim vspehom.
7.	1848.	je bila oklicana postava, po kateri se je odpravila tlaka in desetina sploh z vsemi zemljiškimi bremení v Avstriji.
8.	1849.	se je prva kmetijska šola odprla v Weissenhofu na Dolnje-Avstrijskem.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

* *Dober svèt rejcem belega Angleškega svinjskega plemena „Suffolk“.* Marsikdo toži, da so Suffolki raznim, posebno pa kožnim boleznim podvrženi, da jih veliko pogine itd. Skušeni rejci priporočajo, da se morajo Suffolke svinje vsak dan kopati ali v vodi prati in potem z mokro slamo dobro oribati, vsak teder pa enkrat z lanénim oljem namazati. Če se svinje valjajo po blatu, zamažejo se koži njene dihalne luknjice (pore). Kdor tako streže Suffolkim svinjam, nima bati se, da bi se ne sponesle dobro in tako hitro velike postale, kakor na Angleškem, kjer jim jako skrbno strežejo.

„Gosp. List“.

Nove postave.

Postava in službeno navodilo za c. k. žandarstvo v našem cesarstvu.

Posebni propisi o tem, kako vesti se žandarjem.

(Konec.)

V vsakem okraji deželno-žandarskega poveljstva je ustanoviti neka znamenja, po katerih se žandarji tud od daleč med sabo spoznavajo; njih poglobitni nanen je, žandarju na vnanji službi bivajočemu ali